

EGGARDSNÄS 6 MAJ 2023

På den här platsen för 700 år sedan var det full verksamhet. Här förbereddes bygget av det som skulle bli Eggardsnäs - godset där nästa generation av den från tyska Holstein invandrade familjen Van Kyren skulle ha sitt säte. Lyder van Kyren, ståthållaren över Finland hade fått en son Eggard i början på 1320-talet.

Gården uppfördes under 1330-talet och 1343 inflyttade Eggard, som då var omkring 20 år och kallas riddare, med sin unga fru 12-åriga Katarina Ulfsdotter – dotter till lagmannen i Närke och riksrådet Ulf Gudmarsson och hans hustru Birgitta – hon som senare skulle bli heliga Birgitta.

Eggard och Katarina levde här ett s.k. icke fullbordat äktenskap -Eggard avkrävdes kyskhetslöfte – inget sex före 18 års ålder. De två levde här tills 1349 då Katarina begav sig till sin mor Birgitta som var i Rom för att få sin klosterregel godkänd av påven. När Katarina planerade att återvända till Sverige 1351 fick hon veta att hennes man Eggard dött på långfredagen 1351. Man tror det var i pesten, digerdöden härjade här sedan 1349. Gården förföll och har sedan dess legat i ruiner – men ekarna står kvar! Och det finns en rad händelser kring Eggard och Katrina härifrån som du finner längre fram i texten.

Varför byggdes gården just här och hur kom Holsteinska släkten in i den svenska aristokratin?

Syster Birgitta i klostret i Vadstena berättar följande:

Holsteinarna hade fått stort inflytande i Sverige genom att Magnus Ladulås fru, drottning Helvig av Holstein kom hit 1276. Eggards far Lyder och flera andra Holsteinska familjer etablerade sig i Sverige från 1300-talet början och förvärvade mark och gifte in sig här. Lyder gifte sig med Bengta Algotsdotter Hjorthorn, som blev Eggards mor. Det är troligt att det funnits kopplingar mellan Bengtas släkt godset Åkerö. Det kan i så fall förklara varför man byggde här.

I kampen mellan bröderna Birger Erik och Valdemar var släkten van Kyrken med i Erik och Valdemars följande och här vill jag fråga er något:

Minnes i [Håtunaleken](#) 1306 och [Nyköpings gästabud](#) 1317?

Familjen Van Kyrens var på ”rätt sida” – Eriks och Valdemars. När sedan Eriks son Magnus Eriksson blev kung 1319 kunde de leva och verka vidare här bl a i närheten av Nyköpings hus. Sjövägen var ju den tiden den bästa vägen så gården byggdes vid sjön så klart.

Hatte Furuhagen skriver i sin bok om heliga Birgitta:

Äktenskapet mellan Eggard och Katarina var till för att knyta Ulf Gudmarssons familj närmare till den Holsteinska gruppen och deras intressen i Sverige. Varken Katarina eller Birgitta ville detta – Katarina ville bli nunna. Hon var delvis uppväxt i Riseberga kloster när föräldrarna var på pilgrimsresa till Santiago de Compostella. Pappa Ulf Gudmarsson drev igenom äktenskapet.

Katarina levde på Eggardsnäs fram till 1349 då hon reste till sin mamma Birgitta i Rom. Under tiden där fick hon veta att hennes man dött 1350 troligen i pesten. Efter detta förföll gården och Katarina kom aldrig tillbaka hit. Efter moderns död 1373 återvände Katarina med moderns kista till Vadstena, där hon stannade ett år och fortsatte uppbyggnaden av klostret. År 1375 återvände hon till Rom för att under fem år arbeta för klosterregelns stadfästelse och mammans helgonförklaring. Hon var en riktig lobbyist!

1380 återkom hon till Vadstena och fortsatte klosteruppbyggnaden. Hon dog i mars 1381 endast 50 år. Efter hennes död uppstod en helgonkult omkring Katarina. 68 mirakel tillskrivs henne. Sjuka blev friska och vilsekomna hittade hem. 1484 fastslogs att Katarina fick prisas salig i Norden och i Birgittinerordens kloster. Hon kallas den heliga Katarina eller egentligen den saliga Katarina.

Man kan säga att Katarina levde i bakgrunden av sin mamma, men efter Birgittas död får hon en viktigare roll. Utan Katarina hade det förmodligen inte funnits någon Birgittinerorden, inget kloster i Vadstena och heller ingen helgonförklaring av Birgitta.

2 augusti med namnsdagen Karin firar vi Katarinadagen här i Halla sedan 1980-talet.

Några berättelser om Katarina utspelar sig här i trakten. En gång när Eggard och hans män jagade hjort vid Eggardsnäs kom en hjort och gömde sig under Katarinas kjol och klarade på så sätt livet.

Många år senare i Rom låg en adelsman och lurade på Katarina för att röva bort henne när hon gick på en väg. Då dök en hjort upp och avledde hans uppmärksamhet och räddade Katarina från att bli bortförd. Därför avbildas hon med en hjort och en lilja – oskuldens symbol. I många kyrkor finns bilder av Katarina med hjorten vid sina fötter. Bl a här i Halla kyrka.

Katarina levde här från det hon var 12 till 18 år med man och tjänstefolk. Hon levde spartanskt och gick enkelt klädd. Katarina låg på det kalla golvet med ett täcke över sig och bad långt in på nätterna. Det gjorde hon tillsammans med sin man. Hon påverkade andra att leva asketiskt och spartanskt. Många retade sig på henne och tyckte hon var överspänd och enfaldig. Hon behövde inte leva så, hon var inte fattig. Hennes bror Karl hakade upp sig på den sexuella avhållsamheten och gick så långt att han en gång gömde sig i deras sovrum för att med egna ögon se att de var avhållsamma. Där låg de i sträva yllekläder var för sig på golvet i stället för i den mjuka sängen

Posten funkade på den tiden. Katarinas bror Karl ogillade planerna Katarina hade att resa till Rom 1349 och skrev ett brev där han hotade Eggard till livet om han lät henne åka. Karl ville att man skulle respektera den döda pappans önskan och låta äktenskapet bli fullbordat. När brevet kom fram var Eggard inte hemma. Katarina öppnade och läste det. Hon sökte stöd hos en äldre släkting så att hon skulle kunna åka utan att Eggard skulle komma till skada. Hon var företagsam och modig får man säga.

Enligt [Riksantikvarieämbetet](#) undersökning 1979 finns följande lämningar:

Källargrund 8 x 6 m 2 m djup. Kallmurad.

15 m syd 35 om källargrundens sydöstra hörn en husgrund 16x8 m

14 m Norr om källargrunden en husgrund 10 x 7 m.

Dessutom finns en stenramp och en kajanläggning 14 x 3 m

Husgrund 11 x 9 med två spisrösen i mitten västerut.

Ett par nya husgrunder troligen ekonomibyggnader ska också finnas. Osäkert med placeringen.

Inga utgrävningar har gjorts. Vore av intresse.

Hembygdsföreningen har satt upp skylten och planterade klosterliljor här i början av 80-talet. Och dessa gamla ekar som säkert stått här sen minst 1300-talet, den största med 7.20 m i omkrets.

Underlag och framtagning av fakta inför vandringen 2023-05-06 gjordes av Gunn-Britt Karlsson. Redigerat av Mikael Wingren